

ΚΕΙΜΕΝΟ 1

Η πράσινη αποστολή της νέας γενιάς

Τον τελευταίο καιρό γίνεται εκτενής λόγος για τις ψυχολογικές επιπτώσεις στον διαρκώς θερμαινόμενο κόσμο μας. Είναι κοινή παραδοχή πως το μεταβαλλόμενο περιβάλλον απειλεί την ψυχική, κοινωνική και πνευματική μας ευεξία. Ολοένα και περισσότεροι ερευνητές από διαφορετικά επιστημονικά πεδία μελετούν παραμέτρους της οικολογικής κρίσης, διερευνώντας πώς η ανθρώπινη συμπεριφορά, ατομική και συλλογική, συμβάλλει στην καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος και αντίστροφα.

Γιατί είναι δύσκολο να αλλάξουμε τις συνήθειές μας, να αναγνωρίσουμε τους κινδύνους για την οικολογική καταστροφή, έτσι ώστε να λειτουργήσουμε σωτήρια τόσο για εμάς όσο και για το περιβάλλον; Οι ειδικοί εστιάζουν στα φαινόμενα ατομικής ή συλλογικής άρνησης μπροστά στη συντελούμενη καταστροφή για να αναδείξουν ασυνείδητους μηχανισμούς κάτω από την «απάθεια». Η Λέρτζμαν, η οποία γεφύρωσε την ακαδημαϊκή έρευνα στην ψυχική υγεία με χειροπιαστές προτάσεις περί βιωσιμότητας, υποστηρίζει πως η κλιματική αλλαγή συνδέεται με ανεπεξέργαστο πένθος. Η κλιματική ψυχολόγος αντιτίθεται στον περίφημο «μύθο της απάθειας», σύμφωνα με τον οποίο «αδιαφορούμε ή αδρανούμε επειδή δε μας νοιάζει», εξηγώντας πως πίσω από την απάθεια κρύβεται μεγάλη αγωνία, η οποία πυροδοτεί ασυνείδητους αμυντικούς μηχανισμούς, με αποτέλεσμα την άρνηση, την παράλυση, την αδυναμία ανάληψης δράσης ... σαν να πρόκειται για κάτι που δεν θα συμβεί ποτέ σε εμάς.

Αυτό δεν σημαίνει πως παράλληλα δεν μεγαλώνει το «πράσινο κύμα», δηλαδή η γενιά που σκέφτεται βιώσιμα, ενώ παράλληλα βιώνει μια βαθιά μελαγχολία εξαιτίας της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Αυτή η γενιά είναι και ο νέος εκφραστής του όρου «οικοψυχολογία», ο οποίος αποτυπώθηκε το 1989 από μια παρέα ακαδημαϊκών στο Μπέρκλεϊ – στο πλαίσιο μιας συζήτησης για τη συμβολή της ψυχολογίας στη διαχείριση της σύγχρονης οικολογικής κρίσης. Ο Θίοντορ Ρόζακ, ο οποίος επισημοποίησε τον όρο «Οικοψυχολογία» στο βιβλίο του «Η φωνή της Γης», διερεύνησε την εμπλοκή της πλανητικής υγείας και της ανθρώπινης ευημερίας, αποσαφηνίζοντας πως ο στόχος της οικοψυχολογίας είναι να θεραπεύσει την πιο θεμελιώδη αποξένωση μεταξύ του ατόμου και του φυσικού περιβάλλοντος. [...]

Στην Κεντρική Ευρώπη ολοένα και περισσότεροι νέοι θεωρούν πως η προστασία του κλίματος είναι η αποστολή της γενιάς τους, εκφράζοντας μια «ψυχική δυσφορία» για τον τρόπο με τον οποίο «κατοικούμε» τον πλανήτη, για τον τρόπο με τον οποίο διαχειριζόμαστε την κλιματική αλλαγή, η οποία μας φέρνει αντιμέτωπους με τον «φόβο του θανάτου».

Ορμώμενος από το γαλλικό και γερμανικό πράσινο κύμα, ο Γάλλος ψυχαναλυτής Ρολάν Γκορί απηύθυνε έκκληση για μια ριζοσπαστική αλλαγή, υπογραμμίζοντας πως το οικολογικό πρόβλημα είναι

ανθρωπολογικό και πως η οικολογία είναι αλληλένδετη με τις κοινωνικές μάχες και με μια νέα πολιτική φιλοσοφία, σύμφωνα με την οποία η φύση και οι άνθρωποι δεν θα αντιμετωπίζονται ως αποθέματα ενέργειας, διαθέσιμα στον ανταγωνισμό. Ο ίδιος ο Φρόιντ είχε περιγράψει την ανθρωπότητα ως ένα φοβισμένο και ανυπεράσπιστο παιδί μπροστά σε μια ισχυρή Μητέρα Φύση με συντριπτική δύναμη. Συνεπώς, ο άνθρωπος μέσω του πολιτισμού και της τεχνολογίας κλήθηκε – σημειώνει – να υποτάξει τη σκληρή άγρια φύση, έτσι ώστε να προστατευτεί από αυτή. Δεν παραλείπει, ωστόσο, να διασαφηνίσει στο «Μέλλον μιας αυταπάτης» πως οι ανθρώπινες δημιουργίες είναι εύκολο να καταστραφούν και να αφανιστούν από τα χέρια που τις δημιούργησαν. [...]

Συμπέρασμα: Η οικολογική κρίση εξελίσσεται σταδιακά σε υπαρξιακή. Έχει εφευρεθεί μάλιστα και ο όρος «προ-τραυματικό στρες για το κλίμα», που εκφράζει την οικολογική αγωνία της νέας γενιάς για το μέλλον του πλανήτη, μια αγωνία ισοδύναμη με ματαίωση που αποθαρρύνει τους μαθητές να ονειρευτούν το μέλλον τους και τους νέους να αποφασίσουν να κάνουν παιδιά. Ήδη έχουν ξεκινήσει οι μεταναστεύσεις εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής, εκατομμύρια είδη ωθούνται στην εξαφάνιση, ενώ τα θερμότερα 20 χρόνια καταγράφηκαν μέσα στα τελευταία 22 χρόνια.

Η νέα γενιά δεν μοιάζει να έχει άλλη επιλογή, παρά να είναι πράσινη. Αυτή θα είναι η δική της αποστολή.

[Δήμητρα Αθανασοπούλου, από τον ημερήσιο τύπο, 3.10.21, διασκευή].

ΚΕΙΜΕΝΟ 2

«Γιατί δεν είμαστε ανώτεροι από τα ζώα»

Ο Φρανς ντε Βάαλ, πρωτευοντολόγος - ηθολόγος, μιλάει για τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των ειδών.

– **Τι μας χωρίζει από τα ζώα, καθηγητά ντε Βάαλ;**

– Η μεγαλύτερη και ίσως η μόνη ουσιαστική διαφορά μας είναι η δική μας γλώσσα, ένα συμβολικό σύστημα το οποίο οι άνθρωποι διδασκόμαστε – δεν είναι εγγενής η ικανότητά μας να μιλάμε. Κατά τα άλλα, τα συναισθήματα που βιώνουμε, πώς τα εκφράζουμε με το πρόσωπο και το σώμα μας, πώς αντιμετωπίζουμε διάφορα προβλήματα στο περιβάλλον μας, πώς βλέπουμε τον εαυτό μας και τα υπόλοιπα μέλη της κοινωνίας στην οποία ανήκουμε – σε όλα αυτά οι ομοιότητες είναι τεράστιες. Επίσης, υπάρχουν και οι αδιαμφισβήτητες διανοητικές ικανότητές τους: τα ζώα έχουν ως έναν βαθμό συνείδηση του εαυτού τους, διαθέτουν επεισοδιακή μνήμη, δηλαδή θυμούνται γεγονότα που έζησαν και μπορούν να σκεφτούν το μέλλον και να προγραμματίσουν τι θα κάνουν. Έχουν καταγραφεί περιπτώσεις χιμπατζήδων που συλλέγουν στο δάσος κάποιο εργαλείο και περπατούν χιλιόμετρα, κρατώντας το στα χέρια ή στο στόμα τους, μέχρι να φτάσουν στο σημείο όπου θέλουν να το χρησιμοποιήσουν για να καλύψουν κάποια ανάγκη τους. Επίσης οι χιμπατζήδες, όπως και οι ελέφαντες, αναγνωρίζουν τον εαυτό τους στον καθρέφτη, ικανότητα την οποία οι άνθρωποι αποκτούν μετά την ηλικία των είκοσι μηνών.

– Η ερώτηση, λοιπόν, μάλλον θα έπρεπε να είναι: τι μας ενώνει με τα ζώα;

– Ζώα είμαστε κι εμείς. Έχουμε ακριβώς τα ίδια όργανα: καρδιά, πνεύμονες, συκώτι. Ο εγκέφαλός μας, βέβαια, είναι μεγαλύτερος από των χιμπατζήδων, αλλά έχει την ίδια δομή. Εδώ και δυο χιλιάδες χρόνια η φιλοσοφία και η θρησκεία μάς έχουν πείσει ότι οι άνθρωποι είμαστε οι εκλεκτοί του Θεού, οι κυρίαρχοι του πλανήτη, ότι έχουμε το δικαίωμα να συμπεριφερόμαστε στα ζώα όπως μας εξυπηρετεί. Την αλαζονεία μας έχουμε ήδη αρχίσει να την πληρώνουμε με την κλιματική κρίση. Αλλά και η πανδημία θα έπρεπε να μας ταρακουνήσει. Αυτός ο ιός ανέτρεψε τα πάντα και απέδειξε πόσο ανίσχυροι είμαστε στην πραγματικότητα. Ας μην παραμυθιαζόμαστε, λοιπόν, με τη δήθεν ανωτερότητά μας και ας ακούσουμε τη βιολογία, που αποδεικνύει ότι είμαστε ένας κρίκος στην αλυσίδα της φύσης και τίποτα περισσότερο.

[Απόσπασμα συνέντευξης, 20.08.2022].

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Αργύρης Χιόνης, Προφητεία

Το ποίημα περιλαμβάνεται στη συλλογή «Απόπειρες φωτός», 1966.

Θα 'ρθει καιρός
που θα στερέψει η θάλασσα
και θα γενούν τα πλοία караβάνια
και θα γενεί η ψυχή μας
έρημος
κι οι γλάροι
κατοικίδια όνειρα.
Θα 'ρθει καιρός
που θάνατος
δεν θα 'ναι πια ο βυθός
αλλά ο ήλιος
και νοσταλγία
όχι η στεριά
μα το νερό.
Τότε
και τ' όνειρο
θα αλλάξει χρώμα
δεν θα 'ναι πια γαλάζιο
αλλά κίτρινο.

[Αργύρης Χιόνης, *Η φωνή της σιωπής. Ποιήματα 1966-2000*, εκδ. Νεφέλη, 2019, σελ. 19].

Θέμα Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά σε ένα δικό σας κείμενο 70-80 λέξεων τις δύο πρώτες παραγράφους του **Κειμένου 1** («Τον τελευταίο καιρό... ποτέ σε εμάς»).

Μονάδες 15

Θέμα Β

Β1. Με βάση τα **Κείμενα 1** και **2**, να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου ως σωστές ή λανθασμένες, γράφοντας στο τετράδιό σας δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη **Σωστό** ή **Λάθος** (δεν χρειάζεται να αναφέρετε συγκεκριμένο χωρίο κειμένου):

α. Η καταστροφή του περιβάλλοντος δεν επηρεάζει την πνευματική υγεία των ανθρώπων. (**Κείμενο 1**)

β. Για τον Γάλλο ψυχαναλυτή Ρολάν Γκορί η οικολογία έχει ευρύτερες διαστάσεις. (**Κείμενο 1**)

γ. Ο Φρόιντ είχε προβλέψει την πιθανότητα να καταστραφούν τα επιτεύγματα του ανθρώπου από τον ίδιο. (**Κείμενο 1**)

δ. Η ικανότητα της ανθρώπινης ομιλίας είναι επίκτητη. (**Κείμενο 2**)

ε. Η Βιολογία αποδέχεται την υπεροχή του ανθρώπινου είδους. (**Κείμενο 2**)

Μονάδες 10

Β2. α. Ποια είναι η θέση του καθηγητή Φρανς ντε Βάαλ στο πρώτο ερώτημα του **Κειμένου 2** («Η μεγαλύτερη... είκοσι μηνών»); Με ποιους τρόπους οργανώνει την απάντησή του στη συγκεκριμένη παράγραφο και πώς αυτοί οι τρόποι υπηρετούν την πρόθεσή του; (μονάδες 9)

β. Τι δηλώνουν τα εισαγωγικά στις παρακάτω φράσεις του **Κειμένου 1**;

- «μύθο της απάθειας» (παράγραφος 2)

- «πράσινο κύμα» (παράγραφος 3)

- «Η φωνή της Γης» (παράγραφος 3) (μονάδες 6)

Μονάδες 15

Β3. Στην πέμπτη παράγραφο του **Κειμένου 1** («Ορμώμενος... δημιούργησαν»), η συντάκτρια παραθέτει τις απόψεις δύο ειδικών. Ποιες είναι αυτές; (μονάδες 5) Ποια κύρια θέση της προηγούμενης παραγράφου ενισχύουν; (μονάδες 5) Να αξιολογήσετε την πειστικότητα του συγκεκριμένου τρόπου πειθούς που χρησιμοποιεί η συντάκτρια. (μονάδες 5)

Μονάδες 15

Θέμα Γ

Γ1. Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σας, το περιεχόμενο της «Προφητείας» του Αργύρη Χιόνη; Τεκμηριώστε την απάντησή σας με τρεις κειμενικούς δείκτες. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το ποίημα περιλαμβάνεται σε συλλογή του 1966 θεωρείτε ότι η «Προφητεία» του επαληθεύεται στην εποχή μας; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15

Θέμα Δ

Δ1. Η συντάκτρια του **Κειμένου 1** διερωτάται: «Γιατί είναι δύσκολο να αλλάξουμε τις συνήθειές μας, να αναγνωρίσουμε τους κινδύνους για την οικολογική καταστροφή, έτσι ώστε να λειτουργήσουμε σωτήρια τόσο για εμάς όσο και για το περιβάλλον;».

α) Αν το ερώτημα απευθυνόταν σε εσάς προσωπικά, τι θα απαντούσατε;

β) Πιστεύετε ότι η δική σας γενιά θα μπορούσε να εξασφαλίσει ένα βιώσιμο μέλλον για τον πλανήτη;

Τεκμηριώστε τις απαντήσεις σας, λαμβάνοντας υπόψη και τα **Κείμενα** αναφοράς **1 και 2**. Το κείμενό σας (350-400 λέξεων) να έχει τη μορφή άρθρου που θα δημοσιευτεί στη μαθητική σας εφημερίδα, σε σχετικό αφιέρωμα για το περιβάλλον.

Μονάδες 30